

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijakuulemisen lausunto:

HE 139/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle rakentamislakiin ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Asian tausta ja valmistelu

Ei kommentteja.

2. Nykytila ja sen arviointi

Ei kommentteja.

3. Tavoitteet

Ei kommentteja.

4. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset kotitalouksiin

Kotitalouksia koskevien taloudellisten vaikutusten arvioinnin taustoituksessa on pientalojen elinkaarikustannusten ja hiilijalanjäljen välisten yhteyksien tilastollisten tulosten tulkinnan osalta epämääräisyyttä. Sivun 38 viimeisessä kappaleessa on todettu: *”Pientalojen elinkaarikustannusten ja rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen välille ei muodostunut tilastollisesti merkittävää riippuvuutta korkokannan ollessa 3 prosenttia, mutta 0 prosentin korkokannalla voitiin havaita tilastollisesti melkein merkittävä positiivinen korrelaatio. Toisin sanoen kohteissa, joissa oli pieni hiilijalanjälki, myös elinkaarikustannukset olivat keskimäärin pienemmät.”*. ”Tilastollisesti melkein merkittävä” on käsitteellisesti epämääräinen ilmaisu ja siksi jää epäselväksi, voidaanko sen perusteella tehdä kappaleen viimeisessä virkkeessä tehty suoraviivainen johtopäätös siitä, että pienemmän hiilijalanjäljen kohteissa (0-prosentin korolla laskettuna) myös elinkaarikustannukset ovat pienemmät. Tämä kommentti liittyy mm. aiemmassa lausuntopalautteessa esille nostettuun tarpeeseen kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämiselle samoin kuin lausunnon tiivistelmässä toteamaamme tarpeeseen riittävistä aineistoista, joilla vaikutuksia on mahdollista arvioida.

Rakentamislakiin ehdotettavan digitaalisen tiedon lisäämisen tulisi palvella aidosti myös kotitalouksia ja omakotiasujia. Digitaalista tiedonkäsittelyä tavoittelevassa ehdotuksessa on otettava huomioon ikäihmisten ja erityisryhmien mahdollisuudet hyödyntää menettelyä rakentamis- ja korjaushankkeissa sekä asumisenaikaisissa seurantatehtävissä. Lain luonnoksessa todetaan myös kuntien erilainen asema ja erilaiset käytännöt digitalisaation käyttöönotossa rakennushankkeissa, joten mahdollisille velvoitteille on varattava riittävä siirtymäaika. Rakennusten käyttö- ja huolto-ohjeiden jatkuva ylläpito on mielestämme pitkälle menevä vaatimus yksityisille omakotiasujille kuten myös loma- ja vapaa-ajan asuntojen omistajille. Mihin tätä tietokantatietoa tullaan varsinaisesti käyttämään?

4.2.2.2 Vaikutukset yrityksiin

Lakiehdotuksen vaikutukset yritysten toimintaympäristöön ja velvoitteisiin ovat moninaiset. Nämä heijastuvat osittain myös yritysten kustannuksiin, kilpailukykyyn, kannattavuuteen ja yhteiskunnallisiin hyötyihin (veronmaksukyky, työllistävyys, alueiden hyvinvointi). Rakennusyritykset toimivat Suomen kaikissa osissa ja erityisesti pk-yritykset ovat edelleen suomalaisessa omistuksessa. Lakiehdotuksessa todetaan, että

uudet velvoitteet saattavat suosia suuria yrityksiä hyvien resurssien ja osaamisetujen ansiosta ja jopa edistää rakennus- ja rakennustuotesektorin keskittymistä. Materiaaliselosteen ja purku- ja rakennusjäteselosteen käyttöön ottaminen saattaa kuitenkin tasa-arvoistaa erikokoisia yrityksiä rakennus- ja korjausmarkkinoilla. Nämä tulisi määritellä rakennuslupaprosessin lisäksi osaksi tontinluovutusehtoja.

Rakennus- ja korjaushankkeiden vastuunkantajat on tarpeen määritellä lakiehdotuksessa hyvin myös rakennusten elinkaaren ja jälkihoidon suunnittelun, raportoinnin ja seurannan osalta. Vaatimusten ei tule rajoittaa rakennushankkeiden liiketoiminta- ja toteutusmallien vastaista kehitystä. Pääurakoija-mallin lisäksi tulee ottaa huomioon myös muut urakointimallit, esim. elinkaarimallit ja arvoverkkomallit.

Lakiehdotuksessa pyritään kannustamaan rakennus- ja purkujätteiden tehokkaaseen, lisäarvoa tuottavaan ja ympäristökuormitusta vähentävään hyödyntämiseen. Nykytilanteessa rakentamisen lainsäädäntö ja määräykset kuten myöskaan tuotesäätely eivät ole kuitenkaan pysyneet mukana kaskadikäytön teknisessä kehityksessä, ja ne tulisivatkin päivittää mahdollistamaan uudelleenkäyttö ja kierrätys tuotteissa, jotka sopivat laadun ja ympäristöhygienian perusteella asiakasmarkkinoille.

Tietomallien hyödyntämismahdollisuudet tulee saattaa rakentamisen arvoketjussa mahdollisimman laajasti ja kaikenkokoisten yritysten käyttöön. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä tulee saattaa velvoitteeksi kaikissa sellaisissa rakennus- ja korjaushankkeissa, jotka on määritelty lakiehdotuksessa.

4.2.4.2 Rakentaminen

Puurakentamisessa on olennaista, että puumateriaali on peräisin kestävästi hoidetuista metsistä. Sivun 87 ensimmäisessä kappaleessa on tätä seikkaa erityisesti korostettu. Kappaleessa metsien käytön kestävydestä on käsitteellisesti kirjoitettu monin tavoin; olennaista olisi, että hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen tavoin myös metsien kestävä käyttö määriteltäisiin yksiselitteisesti ja suhteessa mm. muihin lakeihin (erityisesti metsälaki). Tämä erityisesti siksi, että samassa kappaleessa on mainittu useasti puurakentamisen hyötyjen aikaansaamisen edellyttävän sitä, ettei metsiä hakata yli kestävä tason. Suomalaisen metsälain pääasiallinen tarkoitus on varmistaa metsien kestävä käyttö (metsälain pykälä 1 ”Tämän lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään”). Koska uuden rakennuslainsäädännön tulee olla linjassa muun lainsäädäntömme kanssa, voitaneen tässä olettaa, että esim. puurakentamisen kasvu tapahtuu lainsäädäntömme puitteissa.

Puurakentamisen mahdollisuuksiin ja hyötyihin liittyen on myös olennaista huomata, ettei puun merkitys rakentamisen vähähiilisyiden vahvistamisessa ja ilmastovaikutusten pienentämisessä ei ole ainoastaan materiaalikysymys. Puun materiaaliominaisuuksia on käsitelty sivun 87 ensimmäisessä kappaleessa. Koska puu (ml. siitä tehty nk. insinööripuutuotteet) on betoniin ja teräkseen verrattuna kevyt rakennusmateriaali, on siitä mahdollista valmistaa tehdasolosuhteissa elementtejä, jotka pystytään kuljettamaan resurssitehokkaasti rakennuspaikoille, joista pystytään rakentamaan nopeammin kuin kappaletavarasta ja komponenteista ja joilla voidaan parantaa rakentamisen laatua ja rakennusten terveellisyyttä, sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Teollinen puurakentaminen mahdollistaa rakennussektorilla sellaisten teollisten ratkaisujen käyttöönoton, mikä raskaammilla materiaaleilla ei ole mahdollista, ja joita on kansainvälisestikin peräänkuulutettu tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi rakennussektorille jo vuosikymmeniä. Betoni- ja teräs eivät painonsa takia kuitenkaan ole mahdollistaneet teollista esivalmistusta, joka on lähtökohtaisesti osa teollista puurakentamista. Olennaista on myös muistaa, että erilaisten sellu- ja kuitupohjaisten rakennustuotteiden kehitystyön myötä (esim. erilaiset puukomposiittituotteet) kuilu nk. lyhytkestoisten kemiallisen

metsäteollisuuden tuotteiden ja pitkäkestoisten mekaanisen metsäteollisuuden tuotteiden välillä on kutistumassa. Tämän myötä määritelmä ”rakennusmateriaalina käytettävästä puusta” saa myös uuden merkityksen.

Sivun 88 ensimmäisessä kappaleessa on mainittu tarve kehittää rakennusallalle uusia, vähähiilisyyttä edistäviä suunnittelu- ja rakentamisen ratkaisuja ja että niiden kehittäminen vie aikaa. Tähän liittyen on olennaista huomata, että teollisen puurakentamisen ratkaisut ovat jo vakiintuneessa käytössä ja että niistä on runsaasti sekä kansainvälistä että kotimaista tutkimustietoa kuin myös käytännön rakennuskohteissa hankittuja kokemuksia. Olennaista on myös se, että teollisen puurakentamisen ratkaisut sopivat hyvin monenlaiseen uudisrakentamiseen (esim. kerrostalot, rivi- ja luhtitalot, julkiset rakennukset kuten myös pientalot jotka esim. Suomessa tehdään pääosin puurunkoisina ja teollisesti esivalmistettuina) sekä korjaus- ja lisäkerrosrakentamiseen. Sivulla 88 on myöhemmin käsitelty mm. rakennusten korjattavuutta ja siirrettävyyttä: puurakentamisen ratkaisut tuovat myös uusia mahdollisuuksia myös korjaamiseen ja siirtämiseen erityisesti silloin, kun nämä näkökulmat on otettu huomioon jo rakennuksia suunniteltaessa.

Rakentamisen ohjausta ja lupamenettelyjä koskevissa ehdotuksissa korostetaan asuinrakennusten rakentamista. Nähdäksemme nämä ovat vähintään yhtä tärkeitä julkisessa ja yksityisessä palvelurakentamisessa ja toimisto- ja liikerakentamisessa, joissa turvallisuus, terveellisyys ja hyvinvointi ovat yhtä lailla olennaisia kysymyksiä.

5. Muut toteuttamisvaihtoehdot

Ei kommentteja.

6. Lausuntopalaute

Aiemmissa lausunnoissa todetaan korostetun tarvetta ”kustannustehokkaiden ratkaisujen edistämiseksi” ja ohjauksen on toivottu keskittyvän ”niihin kokonaisuuksiin, elinkaaren vaiheisiin tai materiaaleihin, jotka synnyttävät suurimman osan rakennuksen elinkaaren ympäristövaikutuksista”. Tässä dokumentissa olemme esittäneet kommentin liittyen lukuun 4.2.2.1 ”Vaikutukset kotitalouksiin”, jossa on mm. tuotu esiin tuloksia omakotitalojen elinkaarikustannuksista suhteessa niiden hiilijalanjälkeen. Erityisesti omakotitalojen elinkaaren aikaisten kustannusten ja ilmastohyötyjen välisten yhteyksien näkökulmasta tulokset ovat hyvin suppeita ja tilastotieteellisin tunnuksin epämääräisiä.

Lakiehdotuksessa otetaan vain vähän kantaa rakennusten tekniseen toimivuuteen ja käyttöturvallisuuteen, kuten akustiikkavaatimuksiin ja paloturvallisuuskysymyksiin. Nämä lienee rajattu tarkoituksellisesti ehdotuksen ulkopuolelle, koska niitä koskevia rakennusmääräyksiä on uudistettu viimeisimmän 10 vuoden aikana.

Lakiehdotuksessa määritellään Suomen ympäristökeskus ainoaksi julkiseksi toimijaksi Kansallisen päästötietokannan ylläpidossa ja kehittämisessä. Pidämme jossain määrin ongelmallisena tehtävän osoittamista yhden tutkimus- ja kehittämisorganisaation vastuulle. Tämä koskee myös kysymystä, miten rakentamisen hiilijalanjäljen raja-arvot määritellään, nyt rakennustyypeille 1d-8 ja tulevaisuudessa todennäköisesti myös muille rakennustyypeille.

7. Sääntökohtaiset perustelut

Ei kommentteja.

8. Lakia alemman asteinen sääntely

Ei kommentteja.

9. Voimaantulo

Ei kommentteja.

10. Toimeenpano ja seuranta

Ei kommentteja.

11. Suhde muihin esityksiin

Ei kommentteja.

12. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ei kommentteja.

LAKIEHDOTUKSET

Ei kommentteja.

LIITTEET

Ei kommentteja.

RINNAKKAISTEKSTIT

Ei kommentteja.